[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی روستاییان از طرح هادی؛ (مطالعه موردی روستای قراگل شهرستان دیواندره)

مسلم سواری*/ نعمت اله شیری/ حسین شعبانعلی فمی*****

تاریخ دریافت مقاله: 1391/06/31
تاریخ پذیرش مقاله: 1391/11/29

چکیده

طرح هادی با هدف فراهم کردن بستر تجدید حیات و هدایت روستا به لحاظ ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی و با تأمین عدالت در امکانات و تسهیلات مناسب در صدد آن است که رفاه نسبی را برای روستاییان فراهم آورد. این در حالی است که در خصوص تأثیر مثبت و پایدار این طرح تردیدی کاملاً جدی وجود دارد و در بعضی از مناطق روستایی اثرات معکوس گذاشته و عدم رضایتمندی روستاییان را به همراه داشته است. بنابراین، بررسی رضایتمندی روستاییان و عواملی که در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است، ضروری می‌باشد. در این راستا، هدف کلی این تحقیق، تحلیل عوامل تأثیرگذار بر رضایتمندی روستاییان از طرح‌های هادی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه خانوارهای روستای قراگل شهرستان دیواندره (استان کردستان) بود (N= 395). با استفاده از فرمول کوکران تعداد 81 نفر از سرپرست خانوارها آن‌ها به روش نمونه‌گیری ساده تصادفی برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه‌ای بود که روایی آن توسط پانل متخصصان و پایایی آن توسط ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد (α>0.7). تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار $SPSS_{win18}$ انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که رضایتمندی اکثریت (86/5 درصد) روستاییان نسبت به طرح هادی کم و متوسط بود. علاوه بر این، نتایج حاصل از تحلیل عاملی سه عامل ایجاد علاقه‌مندی به روستا، اثرات فیزیکی- کالبدی و ایجاد اشتغال‌های جانبی در روستا را به‌عنوان اثرات طرح‌های هادی شناسایی کرد. نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که بین اکثر مؤلفه‌های موجود در طرح هادی با میزان رضایتمندی روستاییان از این طرح رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: طرح هادی، رضایتمندی، توسعه روستایی، شهرستان دیواندره.

* دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت و توسعه روستایی، دانشگاه تهران. M.savari@ut.ac.ir
** دانشجوی دکتری، گروه ترویج و توسعه روستایی، دانشگاه رازی کرمانشاه.
*** دانشیار گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

مقدمه

روستاها از جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌های توسعه ملی برخوردارند. دولت‌ها همواره از طریق سیاست‌گذاری در قالب برنامه‌های عمرانی با اهداف مرتبط و در پی ایجاد تغییر و تحول جهت دست‌یابی به شرایط مطلوب زیست محیطی در سکونتگاه‌های انسانی هستند (NDRII, 2007). از مسایل عمده روستاها، نابسامانی وضع کالبدی و کیفیت نامناسب مساکن روستایی است. شکل مساکن روستایی با توجه به قدمت طولانی بعضی روستاها، به‌صورت ترکیبی از دو بافت قدیمی و کهنه و نو می‌باشد که این دو بافت در کنار هم قرار گرفته‌اند (آسایش، 1388). همچنین مهاجرت از روستا به شهر به صورت ریشه‌ای قابل کنترل نیستند مگر اینکه اختلاف بین شهر و روستا که حاصل توسعه ناموزون بین این دو مکان جمعیتی است از بین برود. در این راستا، در دو دهه گذشته تلاش قابل توجهی برای توسعه و عمران روستایی در کشور صورت گرفته است تا به نوعی، شدت نابرابری‌ها بین نقاط شهری و روستایی کاهش یابد (عظیمی و جمشیدیان، 1384، 34). در ادبیات توسعه روستایی هدف عمده توسعه، بهبود کیفیت زندگی و رفاه روستاییان به‌ویژه بهبود زندگی اجتماعی اقتصادی گروه خاصی از مردم یعنی روستاییان فقیر می‌باشد. یکی از راه‌های رسیدن به این هدف تغییر در ساخت فیزیکی روستا می‌باشد (Smith, 2003). بنابراین، یکی از راه‌هایی که دولت در چند سال اخیر برای مقابله با بهبود وضعیت روستاییان به کار گرفته است عمران روستایی بوده که شامل دگرگونی در جامعه روستایی است که این دگرگونی نه تنها در روش‌های تولیدی و سازمان اقتصادی جامعه روستایی ، بلکه امور زیر بنایی، سیاسی و اجتماعی و همچنین مناسبات اعضای جامعه با یکدیگر را نیز شامل می‌شود (آسایش، 1376).

تهیه و اجرای طرح هادی روستایی با بیش از دو دهه سابقه از اساسی‌ترین اقداماتی است که به منظور توسعه فیزیکی روستاهای ایران به اجرا در آمده است. با توجه به ادامه روند اجرای این طرح‌ها، ارزشیابی اثرات کالبدی طرح‌های هادی موضوع مهمی است که می‌تواند از یک‌سو پیامدهای اجرایی این طرح را در روستاها مشخص کند و از سوی دیگر با شناسایی قوت‌ها و ضعف‌های موجود اطلاعات لازم را برای مدیریت بهتر این طرح‌ها را فراهم نماید. تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی با هدف هدایت، کنترل رشد و توسعه فیزیکی روستاهای واجد شرایط از سال 1366 با مسئولیت بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و زیرنظر معاونت عمرانی روستایی شروع به فعالیت کرده است (آسایش،1374). طی سال‌های اخیر در سطح کشور برای روستاهای زیادی طرح هادی روستایی تهیه و اجرا گردیده است. با توجه به ادامه روند اجرای طرح‌های هادی روستایی ارزشیابی اثرات کالبدی این طرح‌ها می‌تواند بسیار حساس باشد، زیرا از یکسو اطلاعات لازم را از طریق یک فرآیند بازخوردی کارآمد فراهم می‌آورد تا مدیریت این برنامه‌ها و طرح‌ها بتوانند وسایل مناسب اجرای طرح را انتخاب کنند و از سوی دیگر ضعف‌های اجرایی در طرح و مشکلاتی را که در مرحله برنامه‌ریزی پیش‌بینی نشده است را آشکار می‌کند (Beneson, 2003)، این طرح در راستای بهبود مسایل و مشکلات اساسی در روستاهای کشور یعنی نابسامانی وضع کالبدی و کیفیت نامناسب مساکن روستایی در حال اجرا می‌باشد (رضوانی، 1387، 67). از مهم‌ترین مشکلات بافت کالبدی روستایی و الزاماتی که اصلاح و بهسازی آن‌ها را ایجاب می‌کند می‌توان به نبود یا کمبود سیستم مناسب دفع فاضلاب و آب‌های سطحی روستاها، موانع موجود در راستای گسترش خدمات زیربنایی و روبنایی، وضعیت نامناسب

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

معابر و شبکه‌های ارتباطی درون روستا، لزوم حفظ کاربری اراضی کشاورزی، ضرورت کاهش خسارت‌های ناشی از بلاهای طبیعی، الزامات بهسازی و مقاوم‌سازی ابنیه، مساکن روستایی و فراهم آوردن محیط زندگی مناسب در روستاها به‌منظور توازن شهر و روستا اشاره کرد (HFIR, 2007) با این وجود نتایج تحقیقات حاکی از آن است که اثرات طرح‌های بهسازی - نوسازی و طرح‌های هادی در اکثر نقاط جهان بر روی نوع روستاها اثرات متفاوتی داشته است (HFIR,1995، HFIR,1996).

به طوری که اثرات اجرای طرح‌هادی بر ساختار توپوگرافیک روستاها، به یژه روستاهای کوهستانی و کوهپایه‌ای، ملموس‌تر و دارای اهمیت بیشتر است. چرا که در اثر انجام عملیات عمرانی مانند خاک‌برداری معابر و تسطیح اراضی، تغییراتی در توپوگرافی طبیعی برخی روستا پدید آمده است که این امر، سبب فعال شدن برخی پدیده‌های زیست- محیطی، همچون فرسایش خاک، آسیب دیدن گونه‌های گیاهی و جانوری و همچنین، تغییر مسیر شبکه آبراهه‌های طبیعی و گاه، تغییراتی اساسی در چشم‌اندازهای طبیعی روستا، می‌گردد. در حالی که مطالعات انجام شده حاکی از تأثیر اندک اجرای طرح‌های هادی بر بستر فیزیکی، نظام ناهمواری و توپوگرافی در روستاهای دشتی بوده است (مظفر و همکاران، 1387).

از این‌رو، برای تشخیص این که آیا روش‌های انتخاب شده برای تحقق این برنامه‌ها و طرح‌ها مناسب بوده و یا این که برنامه‌ها توسعه روستایی و این طرح‌ها تا چه حد به اهداف خود نایل شده است ارزشیابی کلیه طرح‌های توسعه‌روستایی به‌طور عام و ارزشیابی اثرات کالبدی- فیزیکی اجرای طرح‌های هادی روستایی به طور خاص ضرورت دارد. آنچه که در کشور ما از آن به‌عنوان طرح هادی نام برده می‌شود، طرحی است که ضمن سازماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آن و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تولیدی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی را بر حسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های سازماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی با طرح جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید (بنیاد مسکن، 1388). هدف اجرای طرح هادی در روستاهای کشور تهیه برنامه‌ای است جهت سازماندهی توسعه فیزیکی روستا و نظم‌دهی به کلیه فعالیت‌هایی که در سطح روستاهای تحت پوشش آن صورت می‌پذیرد (آسایش، 1376).

پیشینه تحقیق

ارتقای سطح زندگی و کیفیت زیست افراد جامعه و هماهنگی آن با جریان پیشرفت‌های اقتصادی کشور از جمله اهداف مهم توسعه محسوب می‌شود. سرمایه‌گذاری در خصوص بهسازی روستایی، زمینه چنین اهدافی را در مناطق روستایی مهیا می‌سازد به همین دلیل آگاهی دقیق از واقعیت‌های مناطق روستایی و شناخت نیازمندی‌های آن‌ها به منظور طراحی الگویی مناسب و ارائه پیشنهادهای عملی معین از محورهای توسعه روستایی می‌باشد. این کار مهم و در عین حل مشکل در صورتی امکان پذیر است که عوامل تأثیرگذار شناسایی شده و به نوعی در الگوی توسعه روستایی و برنامه‌های عمرانی بکار گرفته شود تا امکان الگوی مناسب با ویژگی‌های موجود برای مناطق روستایی فراهم گردد (شاهکوهی، 1380). در مطالعات مختلف در جهت ارزیابی و سنجش اثرات طرح هادی بر روستاهای مورد مطالعه نتایج ضد و نقیضی مشاهده شده است که از آن جمله مطالعات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

عظیمی و جمشیدیان در بررسی تأثیرات اجرای طرح هادی در غرب گیلان به این نتیجه رسیدند که طرح‌های

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

هادی از لحاظ خدمات رسانی موفق عمل کرده است اما به دلیل عدم مشارکت مردم در طراحی و اجرای طرح هادی و نیز عدم توجه به مسائل زیست محیطی باعث نارضایتی‌های فراوان مردم نسبت به این طرح‌ها شده است. آن‌ها تغییر الگوی فعلی طرح هادی را چاره این مشکل می‌دانند. (عظیمی و جمشیدیان، 1382، 34).

ترکاشوند در خصوص طرح هادی نشان می‌دهد که اگرچه این طرح به نوسازی مساکن روستایی، معابر جدیدالاحداث و حریم مسکونی توجه داشته، اما پیامدهای نامطلوبی مانند حذف تدریجی توانمندی‌های بومی، گسستگی در بافت و سیمای روستاها، وابستگی و توسعه نامتقارن روستا را در پی داشته است که مشکلات و نارضایتی‌های فراوانی را برای مردم روستایی به وجود آورده است. (ترکاشوند، 1388).

عنابستانی در تحقق خود به این نتیجه رسید طرح هادی امید به زندگی در روستا را برای اهالی آن به وجود آورده است اما پیامدهای زیست محیطی آن را نباید نادیده انگاشت. (عنابستانی، 1388).

نصیری در مطالعه خود به این نتیجه رسید که اجرای طرح های هادی روستاها باعث بهبود وضعیت سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای شهرستان زنجان شده و به روستاییان نوعی اعتماد و امید به زندگی بخشیده است. (نصیری، 1388)

شارع پور (1370) در تحقیقی تحت عنوان آثار اقتصادی و اجتماعی طرح‌های بهسازی در روستاهای آذربایجان شرقی به این نتیجه رسید که 70/7 درصد از پاسخگویان اثرات طرح هادی را بر روستا در زمینه ایجاد مساکن جدید، رونق تجارت و کسب و کار، 17/6 درصد از آن‌ها اثرات طرح را زمینه تسهیل رفت و آمد، 7/5 در صد نیز اثرات طرح را بازگشت مردم به روستا و 4/2 درصد نیز به تأثیر بهسازی بر رشد و گسترش روستاها از طریق فعالیت‌های خدماتی اشاره کرده‌اند.

حق پناهی و دهقانی در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که طرح هادی موجب بهبود زندگی مردم و امیدواری آن‌ها به سکونت در روستا شده و رضایت آن‌ها در خصوص ماندن در ورستا را جلب کرده است. (حق پناهی و دهقانی، 1388).

مرادی و همکاران در مطالعات خود در شهرستان بیرجند نشان دادند که طرح هادی موجب مهاجرت معکوس اهالی حاجی آباد شده است (مرادی و همکاران، 1388، 25).

شیعه در مطالعه خود به این نتیجه رسید که از جمله نارسایی‌هایی که در طرح هادی موجب نارضایتی مردم نسبت به اجرای این طرح شده عدم توجه به مشارکت مردم و مسائل زیست محیطی است. در حالی که از اهداف طرح هادی روستایی بهبود خدمات زیست محیطی و تأمین عادلانه امکانات رفاهی و جلب رضایت مردم است. (شیعه، 1386)

والنسیا بیان می‌کند جلب مشارکت مردمی در برنامه‌های عمرانی روستایی موجب بهبود اثرات بیشتر و رضایت آنان از طرح هادی می‌شود. همچنین مشارکت آن‌ها موجب متعهد شدن بیشتر آن‌ها در اجرای این طرح می‌شود. (Valencia, 2010, 70)

محمدزاده بیان می‌دارد که رشد و توسعه فیزیکی روستاها و ایجاد واحدهای مسکونی و صنعتی باید برنامه‌ریزی شده باشد در غیر اینصورت بایستی شاهد تخریب زیست محیطی و چشم‌اندازهای طبیعی و نارضایتی‌های فراوان مردم روستایی باشیم. (محمد زاده، 1386، 121).

برزو و همکاران از مشکلات طرح هادی در روستای کرناچی که موجب نارضایتی‌های فراوان و مهاجرت

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

بیشتر مردم روستایی شده است به عدم توجه بـه مسـائل بهداشتی، عدم توجه به امکانات رفاهی و نبود شبکه دفـع فاضلاب خانگی که خود موجب بیماری‌های زیادی برای مردم روستا شده اشاره می‌کنند. از مشـکلات مهـم دیگـر طرح هادی عدم توجه به اولویت و نیازهای مردم روسـتا بدون مشارکت دادن روستاییان در مراحل اجرای برنامه‌ها و حتی بدون اینکه بتوانند موافقت مردم را بـرای اجـرای این طرح‌ها جلب کنند، اقدام به طراحـی و اجـرای طـرح هادی کرده‌اند این طرح ماهیت برنامه‌ریزی بالا بـه پـایین دارد و به نظر و رضایت ذینفعان توجهی نکـرده اسـت و اهالی روستا نسبت به شـورا و نماینـدگان دولـت بـدبین می‌شوند. (برزو و همکاران، 1389، 169).

عسکری در مطالعه خود به این نتیجه رسـید کـه طـرح هادی با وجود فراهم کردن رفاه نسبی برای روستاییان در سازمان‌دهی روستا موفق نبـوده اسـت و بـا مشـکلاتی از جمله متمرکز بودن و عدم مشارکت ذینفعان همراه اسـت. وی ارزشیابی این طرح را ضروری می‌داند. همچنـین وی در تحقیق دیگری که به بررسی رضایت روستاییان نسبت به اجرای طرح هادی پرداخته شد نتایج تحقیق نشـان داد که 47 درصد روستاییان نسـبت بـه اجـرای طـرح هـادی رضایت کامل داشـتند، 20 درصـد رضـایت نسـبی و 10 درصد رضایت کم خـود را ابـراز داشـته‌انـد. (عسـگری، 1383).

آمار و همکاران در تحقیـق دیگـری کـه تحـت عنـوان بررسی اثرات طرح هادی بر کالبد روستایی انجام گرفـت نشان دادند که تنها 35/83 درصد از پاسخگویان وضـعیت اجرایی طرح هادی (از لحاظ بهداشـتی) خـوب، و 52/5 درصد وضعیت را متوسط و 11/66 درصد از پاسخگویان وضعیت ضـعیف ارزیـابی کـرده بودنـد کـه ایـن مطالعـه گویای رضایت نسبی مردم از اجرای این طرح‌ها می‌باشد. (آمار و همکاران، 1388، 81).

غلامرضـایی در مطالعـه نارضـایتی مـردم از فعالیـت عمرانی و توسعه روستایی به‌ویـژه طـرح هـادی بـه ایـن نتیجه رسید که بیشتر پروژه‌های توسـعه روسـتایی بـدون توجه به خواسته‌ها و نیازهای روستاییان و مشارکت فعال مردم روستایی طراحی می‌گردد که موجب نارضایتی‌هـای فراوان مردم روستایی از اجـرای ایـن گونـه طـرح‌هـا در محیط روستا می‌شود. ضمن اینکه این طرح‌هـا تنهـا بعـد اجرایی و کالبدی دارند و بـه ابعـاد اقتصـادی، اجتمـاعی، فرهنگی و اقلیمی توجهی نمی‌کنند (غلامرضایی، 1382).

دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی بنیـاد مسـکن در ارزیـابی طرح‌های هادی روستایی که بـه‌طـور عمـده بـه ارزیـابی گزارشات تهیه طرح هادی روستایی می‌پـردازد، نیـاز بـه هماهنگی بیشتر طرح هادی با طرح‌های فرادست، استفاده از روش‌های علمی‌تر، لزوم تقویت بین بخش‌های طرح با یکدیگر ، رعایت مسائل زیست‌محیطی و توجه به حفـظ میراث فرهنگی و بناهای با ارزش معمـاری در روسـتاها توسـط طـرح هـادی تأکیـد دارد. (دفتـر تحقیقـات و برنامه‌ریزی بنیاد مسکن، 1382).

پـاپلی و ابراهیمـی مهـم‌تـرین مشـکلات طـرح هـادی روسـتایی در ایـران را عـدم جلـب رضـایت و مشـارکت روسـتاییان و عـدم توجـه بـه ارزش حـاکم بـر جوامـع روسـتایی و فقـدان زیرسـاخت‌هـای کلـی برنامـه‌ریـزی روستایی می‌دانند. (پاپلی یزدی و ابراهیمی، 1386).

شاهکویی در بررسی میزان رضایت مردم گرگان نسبت به طرح هادی نشان داد که 63درصـد پاسـخگویان میـزان رضایت را کم، 20 درصد میزان رضایت را متوسط و تنها 17 درصد میـزان رضـایت خـود را از طـرح هـادی زیـاد قلمداد کرده‌اند. نتایج وی گویـای رضـایت انـدک مـردم نسبت به طرح مزبور است. وی علت این نارضایتی مردم را عدم مشارکت آنان، عدم توجه به نیازهای روستاییان و تخریب منازل روستایی می‌داند. (شاهکویی، 1380).

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

به‌طور کلی زیر ساخت‌های روستایی را می‌توان سرمایه عمومی و اجتماعی روستاها دانست که بدین جهت توسعه این زیرساخت‌های اجتماعی، فیزیکی و نهادی باعث بهبود شرایط و کیفیت زندگی و معیشت مردم محلی و ارتقای کارآیی زندگی اجتماعی و اقتصادی آنان خواهد شد. منظور از ایجاد، توسعه و نگهداری زیرساخت‌های روستایی، صرفاً تزریق نهاده‌های سرمایه‌ای نیست، بلکه هدف ایجاد سازوکارها، نهادها و مدیریت جدیدی است که در عمل نیازمند مشارکت وسیع روستاییان است، در واقع این راهبرد، با همکاری مردم می‌تواند به‌طور آگاهانه، ارادی و موفق‌آمیز از دوران طراحی، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری گذر کرده و به شرایط مطلوب پایدار وارد گردد، اما با توجه به مطالب فوق که بیانگر نارضایتی‌های فراوان روستاییان از طرح‌های هادی می‌باشد بررسی دلیل عدم رضایتمندی روستاییان می‌تواند به بهبود این معضل کمک فراوانی کند. در این راستا، هدف کلی این تحقیق، تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی خانوارهای روستای قراگل از توابع شهرستان دیواندره (استان کردستان) از طرح هادی روستای می باشد و در جهت نیل به آن اهداف اختصاصی زیر دنبال می‌شود.

1. بررسی ویژگی‌های فردی، اجتماعی، اقتصادی روستاییان؛

2. بررسی میزان رضایتمندی روستاییان مورد مطالعه نسبت به طرح‌های هادی؛

3. تحلیل اثرات طرح هادی بر مناطق روستایی؛

4. بررسی رابطه بین مؤلفه‌های تأثیرگذار در طرح هادی با رضایتمندی روستاییان.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان دیواندره در فاصله 98 کیلومتری شمال سنندج با وسعت 4203 کیلومتر مربع و با 1850 متر ارتفاع از سطح دریا، در 47 درجه و یک دقیقه شرقی نصف النهار گرینویچ و 35 درجه و 54 دقیقه عرض جغرافیایی قرار دارد که از شمال با تکاب، از شرق با شهرستان بیجار، از شمال غربی با سقز و از غرب با مریوان و از جنوب با سنندج همسایه است. این شهرستان با مساحتی معادل 4203 کیلومتر مربع در حدود 15 درصد از وسعت استان کردستان را شامل می‌شود. شهرستان دارای سه بخش مرکزی، کرفتو و سارال و 9 دهستان (حومه، قراتوره، چهل چشمه، اوباتو، کانی شیرین، زرینه، سارال، کوله و حسین آباد شمالی) با جمعیتی معادل 65659 نفر می‌باشد. این شهرستان دارای 190 روستا می‌باشد که از این تعداد روستا در یازده روستای آن طرح هادی اجرا شده است. یکی از این روستاها که طرح مذکور اجرا شده روستای قراگل می‌باشد که در اثر اجرای طرح هادی تعداد بی‌شماری از خانوارهای روستایی به شهرستان‌های اطراف مهاجرت کردند. بدیهی است که اجرای طرح نارضایتی فروان مردم روستا را به همراه داشته است. این روستا در 65 کیلومتری شهرستان دیواندره واقع شده است. بنابراین، بررسی عواملی که در رضایتمندی روستاییان از طرح هادی، اثرگذار است از اهمیت والایی برخوردار است.

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی می‌باشد. با توجه به هدف، از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، جزوه تحقیقات توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. با توجه به زمان، این پژوهش تک مقطعی بوده و داده‌ها و اطلاعات در یک مقطع زمانی گردآوری شده‌اند (بهار، 91). جامعه آماری تحقیق شامل کلیه خانوارهای روستای قراگل از توابع شهرستان دیواندره (استان کردستان) بود (N=395). با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران و با وارد کردن انحراف معیار

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

متغیر وابسته تحقیق (رضایتمندی روستاییان) 28 نفر به دست آمد که برای افزایش اعتبار یافته‌ها تعداد 90 پرسشنامه با روش نمونه‌گیری ساده تصادفی در بین اعضای جامعه آماری توزیع شد که در نهایت تعداد 81 پرسشنامه توسط آن‌ها تکمیل گردید و عودت داده شد. علاوه بر این، برای دستیابی به سنجه‌های تحقیق و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر رضایتمندی روستاییان از طرح هادی چندین مصاحبه کیفی از روستاییان به عمل آمد و براساس نتایج مصاحبه پرسشنامه‌ای طراحی گردید که از 4 قسمت تشکیل شده بود، قسمت اول مربوط به ویژگی‌های فردی روستاییان مورد مطالعه بود، قسمت دوم 16 گویه برای بررسی رضایتمندی روستاییان از طرح هادی اجرا شده بود، قسمت سوم پرسشنامه شامل 12 گویه برای بررسی اثرات طرح هادی از دیدگاه افراد مورد مورد مطالعه بود و قسمت چهارم پرسشنامه شامل 13 گویه بود که به بررسی وضعیت‌هایی که باید در طرح هادی موجود باشد، می‌پرداخت. جهت تعیین روایی پرسشنامه از پانل متخصصان که شامل متخصصان رشته‌های ترویج و آموزش کشاورزی و مدیریت و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران بودند، استفاده شد و بر اساس نظرات و پیشنهادهای آنان اصلاحات لازم در پرسشنامه به عمل آمد. به‌منظور برآورد پایایی پرسشنامه از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که برای قسمت‌های رضایتمندی 0/77، اثرات طرح هادی 0/77 و برای قسمت بررسی وضعیت‌های موجود در طرح هادی 0/75 به‌دست آمد با توجه با این‌که ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای هر یک از قسمت‌های پرسشنامه بالاتر از 0/7 است، بنابراین، پرسشنامه از پایایی خوبی برای انجام تحقیق برخوردار است. به منظور گروه‌بندی رضایتمندی روستاییان نسبت به طرح هادی از تفاوت انحراف معیار از میانگین یا معیار (ISDM) به‌صورت زیر استفاده شد (گانگادهاراپا و همکاران، 2007):

کم : $A<mean-\frac{1}{2}Sd$

متوسط : $mean-\frac{1}{2}Sd<B<mean+\frac{1}{2}Sd$

زیاد : $C>mean+\frac{1}{2}Sd$

لازم به ذکر است که در فرمول بالا، mean میانگین و Sd انحراف معیار از میانگین می‌باشد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSS تحت ویندوز نسخه 18 استفاده گردید. بدین منظور در بخش آمار توصیفی از آماره‌ها مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های همبستگی اسپیرمن و تحلیل عاملی استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج آمار توصیفی نشان داد که از 81 نفر افراد مورد مطالعه 22 نفر (27/2 درصد) زن و 59 نفر (72/8 درصد) مرد بودند که میانگین سن روستاییان مورد مطالعه 34/49 سال با انحراف معیار 13/64 بود که سن آن‌ها در دامنه 15-70 قرار داشت. همچنین میانگین درآمد سالیانه افراد مورد مطالعه 4578125 تومان با انحراف معیار 3293739 می‌باشد. نتایج سایر مشخصات افراد مورد مطالعه در ج1 آمده است.

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب آشنایی روستاییان مورد مطالعه با اهداف طرح در ج 1 نشان داده شده است. همانطور که از نتایج جدول پیداست بیشترین فروانی (39/5 درصد) مربوط به روستاییانی است که آشنایی خود را در زمینه اهداف طرح هادی، در سطح متوسط ذکر کرده‌اند.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد
- آشنایی با اهداف طرح هادی	خیلی‌کم	16	19/8
	کم	27	33/3
	متوسط	32	39/5
	زیاد	6	7/4
	خیلی‌زیاد	0	0

ج 1. میزان آشنایی روستاییان با اهداف طرح هادی.

توزیع فروانی پاسخگویان برحسب اینکه آیا طرح هادی جوابگوی مشکلات بافت روستایی بوده است ج 2. براساس اطلاعات مندرج در ج 2، بیشترین فروانی (61/7 درصد) مربوط به افرادی است که اذعان کرده‌اند طرح هادی تا حدودی جوابگوی مشکلات بافت روستایی است.

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد
- توانایی حل مشکلات بافت روستایی	خیلی‌کم	9	11/1
	کم	15	18/5
	تاحدودی	50	61/7
	زیاد	5	6/2
	خیلی‌زیاد	2	5/2

ج 2. حل مشکلات بافت روستایی.

در بررسی توزیع فروانی پاسخگویان براساس متغیر میزان مشورت مجریان طرح با روستاییان قبل از اجرای طرح هادی در ج 3 آورده شده است. براساس نتایج ارائه شده در ج 3، بیشترین فراوانی (39/5 درصد) مربوط به روستاییانی است که اظهار داشته‌اند مجریان این طرح قبل از اجرا، مشورت چندانی با روستاییان نداشتند.

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد
- مشورت با روستاییان قبل از اجرای طرح	خیلی‌کم	32	39/5
	کم	19	23/5
	متوسط	26	32/1
	زیاد	2	2/5
	خیلی‌زیاد	2	2/5

ج 3. میزان مشورت مجریان طرح با روستاییان قبل از اجرا.

بررسی میزان رضایتمندی روستاییان مورد مطالعه نسبت به طرح‌های هادی

به‌منظور اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به رضایتمندی روستاییان نسبت به طرح هادی انجام شده از ضریب تغییرات استفاده شد. نتایج این بخش در ج 4 آمده است. براساس نتایج ارائه شده در ج 4، مشاهده می‌شود که ساکنان روستای قراگل نسبت به گویه‌های «از تغییر شکل روستا نسبت به گذشته» و «تسهیل رفت و آمد در داخل روستا پس از اجرای طرح» رضایتمندی بالایی برخوردار بودند و نسبت به گویه‌های «زیباسازی و بهبود فضای سبز روستا (احداث میادین، ایجاد معابر)» و «جمع آوری و دفع زباله ها پس از اجرای طرح» از رضایتمندی خوبی برخوردار نبودند.

به‌منظور گروه‌بندی افراد مورد مطالعه (روستاییان روستای قراگل) براساس رضایتمندی آن‌ها از طرح هادی اجرا شده است، همان‌طوری که در روش تحقیق بیان شد از معیار (ISDM) استفاده شد. نتایج این بخش در ج 5 آمده است.

براساس یافته‌های ارائه شده در ت 5 مشاهده می‌شود که فقط 11 نفر (13/5 درصد) از ساکنین روستای مورد مطالعه (روستای قراگل) رضایتمندی بالایی نسبت به طرح هادی انجام گرفته در روستا را دارند، این در حالی

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

است که 54 نفر (66/7 درصد) از آن‌ها رضایتمندی متوسط و 16 نفر (19/8 درصد) رضایتمندی پایینی نسبت به طرح هادی دارند. بر این اساس، می‌توان اظهار کرد که اکثر خانوارهای روستای قراگل نسبت به طرح هادی انجام شده رضایتمندی مطلوبی ندارند، چرا که رضایتمندی 65 نفر (86/4 درصد) از آن‌ها رضایتمندی متوسط و پایینی نسبت به طرح هادی اجرا شده در روستای مورد مطالعه دارند.

گویه‌های مربوط به سنجش رضایتمندی روستاییان نسبت به طرح هادی*	Mean	SD	CV	رتبه
- تغییر شکل روستا نسبت گذشته	2/91	0/938	31/9	1
- تسهیل رفت و آمد در داخل روستا پس از اجرای طرح	2/81	1/03	36/6	2
- فصل شروع عملیات طرح هادی	2/96	1/11	37/5	3
- وضع ظاهری و کیفی مسکن در روستا پس از اجرای طرح	2/38	0/929	38/6	4
- هدایت و جمع‌آوری آبهای سطحی در روستا (سیلاب بندی)	2/49	1/09	43/7	5
- بهبود وضعیت راهها و مسیرهای ارتباطی در داخل روستا (آسفالت و جدول‌کشی)	2/54	1/13	44/4	6
- خدمات بهداشتی، آموزشی در روستا	2/23	1/00	44/8	7
- نحوه بازپرداخت خسارت و میزان وام دریافتی	2/28	1/05	46/0	8
- مجریان طرح هادی در داخل روستا	2/27	1/11	48/8	9
- بنیاد مسکن جهت اطلاع رسانی و آگاهی به شما از مزیت های طرح هادی	2/01	0/993	49/2	10
- شبکه‌های دفع پساب و فاضلاب‌های خانگی	2/11	1/15	54/5	11
- بهسازی و مقاوم سازی مساکن روستایی	1/90	1/05	55/2	12
- شوراها و دهیاری روستا به عنوان نماینده شما در اجرای طرح هادی	1/77	0/987	55/3	13
- نحوه بازپرداخت خسارت و میزان وام دریافتی	1/92	1/13	58/8	14
- زیباسازی و بهبود فضای سبز روستا (احداث میادین، ایجاد معابر)	1/88	1/11	59/0	15
- جمع آوری و دفع زباله ها پس از اجرای طرح	1/96	3/51	179/0	16
* مقیاس: 1- خیلی‌کم، 2- کم، 3- متوسط، 4- زیاد، 5- خیلی‌زیاد				

ج 4. اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به رضایتمندی روستاییان مورد مورد مطالعه نسبت به طرح هادی.

سطوح رضایتمندی	فروانی	درصد	درصد تجمعی
کم	16	19/8	19/8
متوسط	54	66/7	86/4
زیاد	11	13/5	100
میانگین:36/48 حداقل: 18 حداکثر: 76 انحراف معیار: 10/31			

ج 5. گروه‌بندی پاسخگویان برساس رضایتمندی آن‌ها نسبت به طرح هادی.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

تحلیل اثرات طرح هادی بر مناطق روستایی

به‌منظور بررسی اثرات طرح هادی بر روستای مورد مطالعه از ضریب تغییرات استفاده شد (ج 6). نتایج ارائه شده در ج 6 نشان می‌دهد که طرح هادی در روستای مورد مطالعه بیشترین تأثیر را زمینه «کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار به علت آسفالت شدن جاده‌ها» و «تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضا روستا» در این روستا داشته است. این درحالی است که طرح هادی در این روستا در زمینه «توسعه فعالیت‌های کشاورزی» و «ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم» تأثیر قابل توجهی را نداشته است.

تحلیل اثرات طرح هادی در روستای مورد مطالعه براساس دیدگاه روستاییان مورد بعدی تحلیل‌های آماری بود که برای این منظور از روش تحلیل عاملی استفاده شد. جهت تعیین مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی از ضریب KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. مقدار KMO برابر 0/800 و مقدار آزمون بارتلت برابر 259/440 (p= 0.000) بود که در سطح یک درصد معنادار گردید و در نتیجه نشان دادند که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. در این تحلیل 3 عامل با مقادیر ویژه بالاتر از 1 استخراج شد، که 61/81 درصد از واریانس کل عامل‌ها را تبیین می‌کردند و 38/19 درصد باقی‌مانده مربوط به عواملی بود که در تحلیل شناسایی نشده بودند. با توجه به مقدار ویژه در ج 7، عامل اول بیش‌ترین سهم (3/79) و عامل آخر (سوم) کم‌ترین سهم (1/08) را در تبیین واریانس کل عامل‌ها داشتند.

به‌منظور جداسازی عامل‌ها به صورت روشن‌تر از چرخش عاملی واریماکس استفاده شده است که بار عاملی هر متغیر پس از چرخش عاملی در ج 8 آمده است. پس از بررسی گویه‌های (متغیرها) مربوط به هر عامل و بار عاملی آن‌ها، عوامل به این ترتیب نام‌گذاری شدند:

1. علاقه‌مندی به روستا 2. فیزیکی- کالبدی 3. اشتغال‌های جانبی.

گویه‌های مربوط به اثرات طرح هادی*	Mean	SD	CV	رتبه
- کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار به علت آسفالت شدن جاده‌ها	2/55	/806	32/0	1
- تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضای روستا	2/00	/774	38/5	2
- بهبود کیفیت زندگی روستاییان	2/43	/960	39/5	3
- بهبود روابط صمیمت روستاییان	2/75	1/13	41/0	4
- ایجاد محیطی سالم و جذاب برای سکونت در روستا	2/34	0/976	41/4	5
- افزایش اعتماد روستاییان به دولت و برنامه‌های اجرایی از سوی آن‌ها	2/32	/997	42/6	6
- جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها	1/24	/536	42/7	7
- تغییرات فرهنگی در روستاییان	1/58	/823	44/3	8
- تامین و توزیع عادلانه امکانات بین شهر و روستا در اثر اجرای طرح	1/72	/851	49/4	9
- افزایش علاقه‌مندی روستاییان به ویژه جوانان به روستا و ماندن در آن	1/61	/814	50/3	10
- افزایش قیمت اراضی روستا	1/74	/891	51/2	11
- ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم	1/37	/714	51/8	12
- توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی	1/60	/917	57/3	13
* مقیاس: 1- خیلی‌کم، 2- کم، 3- متوسط، 4- زیاد، 5- خیلی‌زیاد				

ج 6. اولویت بندی اثرات طرح هادی بر روستای مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

شماره عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	واریانس تجمعی
1	3/79	34/45	23/94
2	1/92	17/46	46/56
3	1/08	9/89	61/81

ج 7. تعداد عامل‌های استخراج شده و سهم هریک از آن‌ها.

عامل‌ها	گویه‌های هر عامل	بار عاملی
علاقه‌مندی به روستا	- افزایش علاقه‌مندی روستاییان به ویژه جوانان به روستاو ماندن درآن	0/728
	- افزایش اعتماد روستاییان به دولت و برنامه‌های اجرایی از سوی آن‌ها	0/719
	- افزایش قیمت اراضی روستا	0/674
فیزیکی- کالبدی	- تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضا روستا	0/799
	- کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار به علت آسفالت شدن جاده‌ها	0/747
	- بهبود کیفیت زندگی روستاییان	0/622
	- ایجاد محیطی سالم و جذاب برای سکونت در روستا	0/703
	- تأمین و توزیع عادلانه امکانات بین شهر و روستا در اثر اجرای طرح	0/577
اشتغال‌زایی جانبی	- جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها	0/902
	- اجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم	0/708
	- توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی	0/709

ج 8. اثرات و پیامدهای طرح هادی براساس دیدگاه روستاییان.

بررسی رابطه بین مؤلفه‌های تأثیرگذار در طرح هادی با رضایتمندی روستاییان

برای بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر رضایتمندی روستاییان از طرح هادی از 12متغیر (گویه) با طیف لیکرت (از 1- خیلی کم تا 5- خیلی زیاد) استفاده شد و ارتباط آن با متغییر رضایتمندی روستاییان از طرح هادی مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به اینکه مقیاس متغیرهای مورد مطالعه طیف لیکرت بود از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج این بخش در ج 9 آمده است. نتایج ارائه شده در ج 9 حاکی از آن است که اکثر مؤلفه‌های موجود در طرح هادی رابطه مثبت و معناداری با رضایتمندی روستاییان از طرح هادی دارد و در صورت لحاظ کردن مؤلفه‌های زیر در طرح هادی می‌توان رضایتمندی اکثر روستاییان را جلب کرد.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

	رضایت روستاییان	
متغیر*	r	Sig
- مشارکت شما در مراحل تهیه ، تدوین و اجرای طرح هادی	/288**	0/009
- پرداخت به موقع هزینه‌های تخریبی و عقب نشینی ساختمان‌ها	/280*	0/011
- آشنایی مجریان و دست اندرکاران طرح هادی با فرهنگ روستا	/373**	0/001
- فاصله زمانی زیاد بین تصویب و عملیاتی شدن طرح در روستا	-/057	0/612
- توجه به مسایل زیست محیطی همچون تخریب چشم‌اندازهای طبیعی	0/221*	0/047
- رعایت مسایل اجتماعی در تخریب خانه‌های مسکونی	/384**	0/000
- ناتمام گذاشتن طرح و موکول کردن قسمتی از آن به سال‌های بعد	/343**	0/002
- استفاده از کارگران روستایی در قسمت‌های فیزیکی کار	/283*	0/01
- توجه دولت به اولویت‌ها و نیازهای دیگر در روستا مانند دفع فاضلاب‌ها	/304**	0/006
- طولانی کردن اجرای طرح	-/365**	0/001
- ایجاد مزاحمت توسط افراد غیر بومی در روستا برای اهالی روستا	-/283*	0/01
- از بین رفتن باغات و درختان در مسیر اجرای طرح	-/450**	0/000
* مقیاس: 1- خیلی‌کم، 2- کم، 3- متوسط، 4- زیاد، 5- خیلی‌زیاد		

ج 9. مؤلفه‌های تأثیرگذار بر رضایتمندی روستاییان از طرح هادی.

نتیجه

از جمله اقدامات مهمی که می‌تواند به تقویت و پایداری آثار طرح هادی کمک شایانی کند، نظارت و ارزشیابی آن‌هاست که به نوعی دیدمان پژوهش حاضر را نیز تشکیل می‌دهد.

ارزشیابی این طرح‌ها باعث آگاهی مجریان و دست‌اندرکاران از نقاط قوت و ضعف این طرح و برنامه‌های توسعه روستایی می‌شود. بر این مبنا، در این پژوهش نیز به تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

روستاییان از طرح هادی پرداخته شد که نتایج زیر را در پی داشت:

در بررسی رضایتمندی روستاییان نسبت به طرح هادی مشاهده شد که روستاییان بیشترین رضایتمندی را نسبت تغییر سیمای روستا و تسهیل رفت و آمد در داخل روستا پس از اجرای طرح داشته و کمترین رضایتمندی را نسبت جمع‌آوری و دفع زباله‌ها و زیباسازی و بهبود فضای سبز پس از اجرای طرح دارند. همچنین، نتایج نشان داد که اکثریت روستاییان (86/5 درصد) مورد مطالعه نسبت طرح هادی انجام گرفته در روستا دارای رضایتمندی اندک و متوسطی هستند. این نتیجه با یافته‌های تحقیقات شاهکویی (1380)، آمار و همکاران(1388)، ترکاشوند (1388) و برزو و همکاران (1389) مطابقت دارد. در این راستا به مسئولان اجرایی این طرح (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی) پیشنهاد می‌شود قبل از اجرای طرح به مسایل زیر بنایی در روستا مانند بررسی نیازها و اولویت‌های مشکلات روستاییان مانند شبکه دفع فاضلاب‌ها و پساب خانگی و جمع‌آوری زباله‌های داخل روستا که از مشکلات بزرگ این روستا می‌باشد توجه جدی شود که این وضعیت خود باعث بیماری‌های بهداشتی زیادی در روستاییان شده است و اکثریت روستاییان به این وضع در روستا معترض‌اند و از این مشکل رنج می‌برند. بنابراین باید به این وضعیت توجه جدی شود زیرا تا زمانی که این مشکلات برطرف نگردد روستاییان نه تنها از طرح‌های هادی و توسعه روستایی رضایتمندی نخواهند داشت بلکه نسبت به این برنامه‌ها و سایر برنامه‌هایی که از طرف دولت برای آن‌ها تدارک دیده می‌شود بدبین خواهند بود. همچنین در بررسی اولویت بندی اثرات طرح هادی بر روستای مورد مطالعه، بیشترین تأثیر را در زمینه کاهش آلودگی ناشی از گرد و غبار به علت آسفالت شدن جاده‌های داخل روستا و تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضای روستا داشته و کمترین تأثیر را در زمینه توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی و ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم دارا بوده است. علاوه بر این، نتایج تحلیل عاملی اثرات طرح هادی بر روستای مورد مطالعه را در سه عامل ایجاد علاقه‌مندی به روستا، اثرات فیزیکی- کالبدی و اشتغال‌های جانبی خلاصه کرد که یافته های غلامرضایی، (1382)، عنابستانی (1388)، حق پناهی و همکاران (1388) و مرادی و همکاران (1388) از این یافته حمایت می‌کند. همانطور که از نتایج این قسمت مشاهده می‌شود طرح هادی در این روستا در قسمت ایجاد اشتغال‌های جانبی با توجه به اینکه بیکاری‌های فصلی در روستا زیاد است اثر چندانی نداشته است در حالی که در زمینه‌های ایجاد علاقه‌مندی در روستاییان برای ماندن در روستا (جلوگیری از مهاجرت) و اثرات فیزیکی – کالبدی مانند کاهش گرد و غبار به دلیل آسفالت شدن جاده در داخل روستا مؤثرتر بوده است.

علاوه بر این، در این تحقیق به بررسی رابطه بین عوامل مرتبط با رضایتمندی روستاییان از طرح هادی پرداخته شد. نتایج این بخش نشان داد که بین اکثر وضعیت‌های موجود در طرح هادی رابطه مثبت و معناداری با رضایتمندی روستاییان وجود دارد. به طوری که در بررسی وضعیت مشارکت روستاییان با میزان رضایتمندی آنان از این طرح نتایج نشان داده شد که رابطه مثبت و معناداری بین این دو مقوله وجود دارد، یعنی اینکه هر چه مشارکت روستاییان در اجرای طرح بیشتر شود رضایتمندی روستاییان نیز از این طرح بیشتر می‌شود. اما با توجه به این که اکثریت روستاییان مورد مطالعه در مراحل تهیه و تدوین و اجرای طرح مشارکت چندانی نداشتند، مسئولان اجرایی این طرح بدون توجه به نیازها و اولویت‌های مردم روستا و بدون مشارکت

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

دادن آنان در مراحل اجرای برنامه و حتی بدون اینکه بتوانند موافقت مردم را به اجرای این طرح جلب کنند، اقدام به طراحی و اجرای طرح هادی کرده‌اند، چون این طرح، ماهیت برنامه‌ریزی بالا به پایین دارد و به نظر ذی نفعان توجهی ندارد، این وضعیت باعث عدم رضایتمندی روستاییان نسبت به این طرح می‌شود. بنابراین با توجه به نتایج حاصله پیشنهاد می‌شود که:

1. به مسئولان این طرح پیشنهاد می‌شود که از مشارکت روستاییان به هنگام تهیه و اجرای طرح و بیشتر از رویکرد بوم محور استفاده کنند که این امر نه تنها در رضایتمندی روستاییان از این طرح اثرگذار خواهد بود بلکه باعث تعهد و ثبات آنها در اجرای طرح می‌شود.

2. با توجه به اینکه پرداخت هزینه‌های تخریبی و عقب نشینی ساختمان‌ها با رضایتمندی روستاییان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، بنابراین در صورتی که بنیاد مسکن انقلاب اسلامی این هزینه‌ها را به موقع پرداخت کند، علاوه بر اینکه در رضایتمندی آن‌ها تأثیرگذار است بلکه باعث مقاوم‌سازی و بهسازی مساکن روستا می‌شود چیزی که در روستای مذکور کمتر صورت گرفته است.

3. با توجه به اینکه رابطه مثبت و معناداری بین آشنایی مجریان و دست‌اندرکاران طرح هادی با فرهنگ روستا وجود دارد، پیشنهاد می‌شود حتی الامکان کسانی برای اجرای طرح مذکور به روستا بروند که شناخت کافی از فرهنگ و اعتقادات روستاییان داشته باشند و یا اگر آشنایی کافی با وضعیت روستاییان ندارند چند هفته قبل از اجرای طرح، کلاس‌های آموزشی برای شناخت آن‌ها با فرهنگ روستاییان توسط مجریان طرح برگزار شود تا از تنش‌های احتمالی بین مردم روستا و عاملان اجرایی جلوگیری به عمل آید.

4. با توجه به اینکه رابطه مثبت و معناداری بین استفاده از کارگران روستایی در قسمت‌های فیزیکی کار وجود دارد پیشنهاد می‌شود که حتی‌الامکان از نیروی کار اضافی در روستا بهره گرفته شود.

5. الزام بنیاد مسکن به‌عنوان نهاد متولی طرح‌های هادی روستایی به انجام مطالعات ارزیابی دقیق در مقاطع قبل از انجام مطالعات، بعد از انجام مطالعات، در هنگام اجرا و مرحله پس از اجرا، برای برآورد میزان دستیابی به اهداف تعیین شده و عملیاتی شدن مطالعات طرح‌های هادی روستایی؛

6. تعیین حساسیت‌های زیست محیطی در نواحی مختلف روستایی مانند بناهای تاریخی.

منابع

- آسایش، حسین. (1376)، کارگاه برنامه‌ریزی روستایی، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- آسایش، حسین. (1374)، کارگاه برنامه‌ریزی روستایی (رشته جغرافیا) دانشگاه پیام نور.
- آسایش، حسین. (1386)، برنامه‌ریزی روستایی ایران. چاپ هفتم، دانشگاه پیام نور، تهران.
- آمار، تیمور و صمیمی شارمی، رضا. (1388)، ارزشیابی اثرات کالبدی اجرایی طرح های هادی روستایی مطالعه موردی شهرستان رشت بخش خمام. فصلنامه مسکن و محیط روستا، صص: 51-45.
- برزو، غلامرضا، شاه حسینی، ایوب، عباسی زاده قنواتی، محمد صادق، ولی زاده، اقدس، باقرنسب، محمد، بهرامی، مجید، عبدالملکی، سارا و زرافشانی، کیومرث. (1389)، ارزشیابی کیفی طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه: کاربد نظریه بنایی. فصلنامه پژوهش های روستایی، شماره 3، صص: 169-153.
- پاپلی یزدی، محمد حسین و ابراهیمی، محمد امیر. (1386)، نظریه‌های توسعه روستایی. چاپ سوم، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، تهران.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

- دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی. (1382)، ارزیابی طرح های هادی روستایی. دفتر معاونت عمران روستایی، دفتر مرکزی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی: تهران.

- حق پناهی، مریم و دهقانی، مرجان. (1388)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح های هادی روستایی. اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

- رضوانی، محمد رضا. (1387)، مقدمه‌ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، نشر قومس.

- رضوانی، محمد رضا. (1379)، الف ارزیابی اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های عمران روستایی در پنج ساله دوم توسعه کشور (1378-1373). تأکید بر سازماندهی فضا و مراکز روستایی، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 38، صص: 46-33.

- رضوانی، محمد رضا. (1379)، ب، برنامه‌ریزی توسعه و عمران روستایی در ایران: از فکر تا عمل: ارزشیابی اساسی درباره محتوای و عملکرد برنامه‌های توسعه در چند دهه اخیر، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 39، صص:67-65.

- شارع پور، محمود. (1370)، بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی طرح های بهسازی در روستاهای استان آذربایجان، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی: استاد راهنما دکتر مصطفی ازکیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

- شیعه، اسماعیل. (1386)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، چاپ هیجدهم، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.

- عنابستانی، علی اکبر. (1388)، ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی روستاهای غرب خراسان رضوی). اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

- عسگری، فهیمه. (1383)، طرح هادی روستای دشتی و ارزیابی طرح هادی بخش مرکزی شهرستان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیای انسانی- برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان.

- عظیمی، نورالدین و جمشیدیان مجاور، مجید. (1384)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی: مطالعه موردی - غرب گیلان، نشریه هنرهای زیبا، شماره 22. صص: 34-25.

- غلامرضایی، محمد علی. (1382)، ارزشیابی عملکرد طرح هادی روستاهای لرستان. پایان نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی کرمانشاه.

- قدیری معصوم، مجتبی و نجفی کانی علی اکبر. (1382)، برنامه‌های توسعه بعد از انقلاب اسلامی ایران و تأثیر آن بر نواحی روستایی، فصلنامه، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 44، صص: 121-111.

- مظفر، فرهنگ، حسینی، باقر، سلیمانی، محمد، ترکاشوند، عباس و سرمدی، علی اکبر. (1387)، ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر محیط زیست روستایی. فصلنامه علوم سیاسی، سال پنجم، شماره سوم.

- محمد زاده، رحمت. (1386)، بررسی اثرات زیست محیطی توسعه فیزیکی شهرها- با تأکید بر شهرهای تهران و تبریز، مجلع جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره نهم، صص: 121-93.

- مرادی، محمود، ابطحی نیا، آمنه و شاه سوندی، زهرا. (1388)، بررسی اثرات اجرای طرح های هادی در توسعه کالبدی روستا (مطالعه موردی روستای حاجی آباد، بخش مرکزی شهرستان بیرجند). اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، صص، 12-25.

- نصیری، اسماعیل. (1388)، ارزیابی اثربخشی طرح‌های هادی سکونتگاه‌های روستایی، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

- یدقار، علی. (1383)، روند تحول و چالش‌های عمران و توسعه روستایی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 48، صص: 90-71.

- Beneson, J. (2003). *Environmental Ethics*.Abdolhosein Vahhab Zadeh. Mashhad: Jahad Daneshgahi Mashhad.

- Gangadharappa, H.V, Pramod, K.T.M and Shiva, K.H.G. (2007) *Gastric floating drug delivery systems: a review.* Indian J. Pharm. Ed. Res. 41, 295–305

- HFIR- Housing Fondation of Islamic Revolution (1995). *Evaluation of Rural Guid Plans, Hamedan Province*. Akhir Consultant Engineers. Tehran: Housing Fondation of Islamic Revolution.

- HFIR- Housing Fondation of Islamic Revolution (1996). *Evaluation of Rural Guid Plans, Isfahan Province*. Akhir Consultant Engineers. Tehran:Housing Fondation of Islamic Revolution

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]

- HFIR- Housing Fondation of Islamic Revolution (2007). *Evaluation of Implementation of Rural Guid Plans.* Natural Disaster Research Institute of Iran. Tehran: Housing Fondation of Islamic Revolution..

- NDRII., Natural Disaster Reserch Institute of Iran (2007). *Principles and Criterions and Critercons for place making and designing of new Rural Areas.*

- Smith, K. (2003). *Environmental Hazards. Ebrahim moghimi and Shapour Gudarzi nejad.* Tehran:Samt Publications.

- Valencia Sandoval, C.,Flanders,D. N.,&Kozak, R. A, (2010), *Oarticipatory Lanndscape planning and Sustainable community Development: Landscape and urban planning*, vol 94, pp:63-70.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-14]